

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

Fen Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

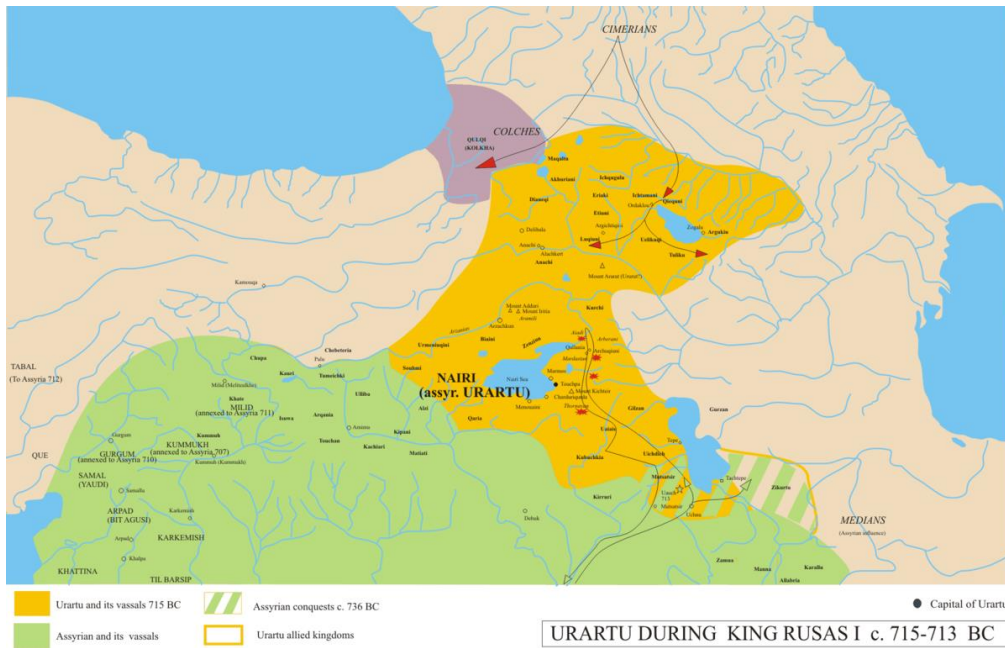
Eskiçağ Önasya Tarihi

Kimmerler

13. Hafta

özenilen üniversite

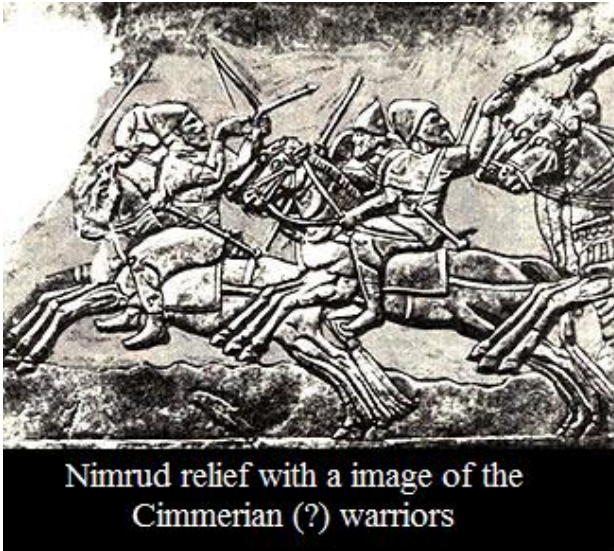
- Eskiçağ tarihinin en önemli konularından biri “KİMMERLER” meselesidir. Ancak, bu konu, bir çok zıt hipotezi ve spekülasyonu kapsayan bir problem niteliğini taşımaktadır. Kimmerler'le bağlantılı olan arkeolojik materyali inceleyen veya ilgili kaynakların eleştirisini yapan araştırmacıların farklı görüş ve hipotezleri, konuyu bir problem haline dönüştürmüştür. Meselâ, Kimmerler'in orijini ve ırkı ile ilgili hipotezleri, kısaca şu şekilde sıralayabiliriz :
- Kuzey Avrupa ırkı olarak nitelenen “Homo - Europeus” grubuna dahildirler.
- İtalo - Keltler'in akrabasıdır.
- Trak kökenlidirler veya Traklar'la akraba bir kavimdirler.
- “Frigya” grubuna dahil olup, Ermeniler'in atalarıdır.
- “İran” kökenlidirler veya İranlı bir idareci sınıfın yönetimi altındadırlar.
- Bulgarların atasıdır.
- İskitler'le akraba bir kavimdir.
- Ural - Altay kökenli bir toplumdur.
- “KİMMER PROBLEMİ”nin çözümü bizi tek bir çıkış noktasına götürmektedir : Kimmerler, etnik bakımdan Orta Asya orijinine dayanan URAL - ALTAY kökenli bir toplumdur. Yani PROTO – TÜRKLER kavramı ile organik olarak bağlantılıdır ve onun bir parçasıdır.
- Bu iddia 2 ana dayanak noktası üzerinde toplanmıştır:
- 1-Kimmerler, Orta Asya orijinine dayanan “KURGAN KÜLTÜRLERİ”nin tipik bir temsilcisidir. Bozkırların geniş sahalarına yayılmış olan “ATLI KAVİMLER MEDENİYETİ”nin büyük bir BATI KOLU'nu teşkil ederler.
- 2-Kimmer - İskit kültürlerinin yakın bağları ve bunların birbirinden ayırt edilemeyen “Kültür Beraberliği”, adı geçen problemin çözümünü sağlamaktadır.

İskit baskısı sonunda Kafkas geçitlerini aşan Kimmerler, Doğu Anadolu'ya ulaşmışlardır. İskitler'e izlerini kaybettiren Kimmer toplulukları kısa zamanda Urartu yerleşim sahasına yayılmışlardır. Doğrudan Kimmer saldırılarıyla karşı karşıya kalan Urartu kralları, bu saldırıları önlemek için gayret sarfetmişlerdir. M.Ö. VIII. yüzyılın sonlarında Kimmer akınlarına karşı koyabilmek için mücadele eden Urartular, onlarla anlaşma yolunu seçmek zorunda kalmışlardır. Yine, Asurlular'la da mücadele eden Kimmerler, Anadolu içlerine kadar yayılarak Frigler'e saldırmışlar ve oradan Batı Anadolu'ya ulaşarak Lidyalılar'a güç anlar yaşatmışlardır. Kimmerler'in İskitler'in baskısı sonucunda Anadolu'ya indikleri zaman olan M.Ö. VIII. yüzyılın sonlarından, Batı Anadolu'da Lidyalılar'ın son Kimmer boylarını Kızılırmak'ın doğusundaki Kapadokya bölgesine sürdükleri M.Ö. VI. Yüzyılın başlarına kadar geçen zaman düşünüldüğünde, takriben yüz yıl Anadolu'da varlıklarını sürdükleri anlaşılır. Hatta Urartu, Asur, Frig ve Lidya gibi o devrin büyük devletlerinin Kimmer akınları karşısında dehşete düşerek, çeşitli tedbirler aldıkları ve Kimmerler'in onlar için küçümsenemeyecek bir düşman olduğu düşünülebilir. Bunu Kimmerler'le çoğu kez anlaşma yolunu seçmiş olmalarından da anlamaktayız.

1. Kimmerler ve Urartular

Kafkaslar Anadolu'ya açılan önemli kapılardan birisidir. Kafkas ötesinden gelen topluluklar buradan Anadolu'ya geçmişlerdir. M.Ö. VIII. yüzyılın ortalarında Anadolu'nun doğusunda Urartu devletinin sınırları bir taraftan Kuzey Suriye ve Fırat'a kadar, diğer taraftan Kafkaslar'a kadar genişlemiş ve Urartular büyük bir devlete sahip olmuşlardır. Urartular gerek Sargon ve ondan sonraki Asur krallarının, gerekse Kafkas geçitlerinde gittikçe büyüyen Kimmer tehlikesi yüzünden Asur etki alanından çekilmek zorunda kalmışlardır. Kimmerler Kafkas geçitlerini aştıktan sonra doğrudan Urartularla karşılaşmışlardır. Urartu kralı II. Arğişti (M.Ö. 714 - 685) kuzeye yönelerek, Kimmer akınlarını önlemeye çalışmıştır. Ancak o, M.Ö. 707 yılında ağır bir yenilgiye uğramıştır. Urartu kralı olan II. Rusa (M.Ö. 685-645) ise, akıllıca bir politika izleyerek Kimmerler'le anlaşmış, Asur'a karşı onlarla ittifak yaparak bir kısım Kimmer boylarını Urartu topraklarında bırakmış ve ana göç kolu batıya doğru ilerlemeye başlamıştır.

Nimrud relief with a image of the Cimmerian (?) warriors

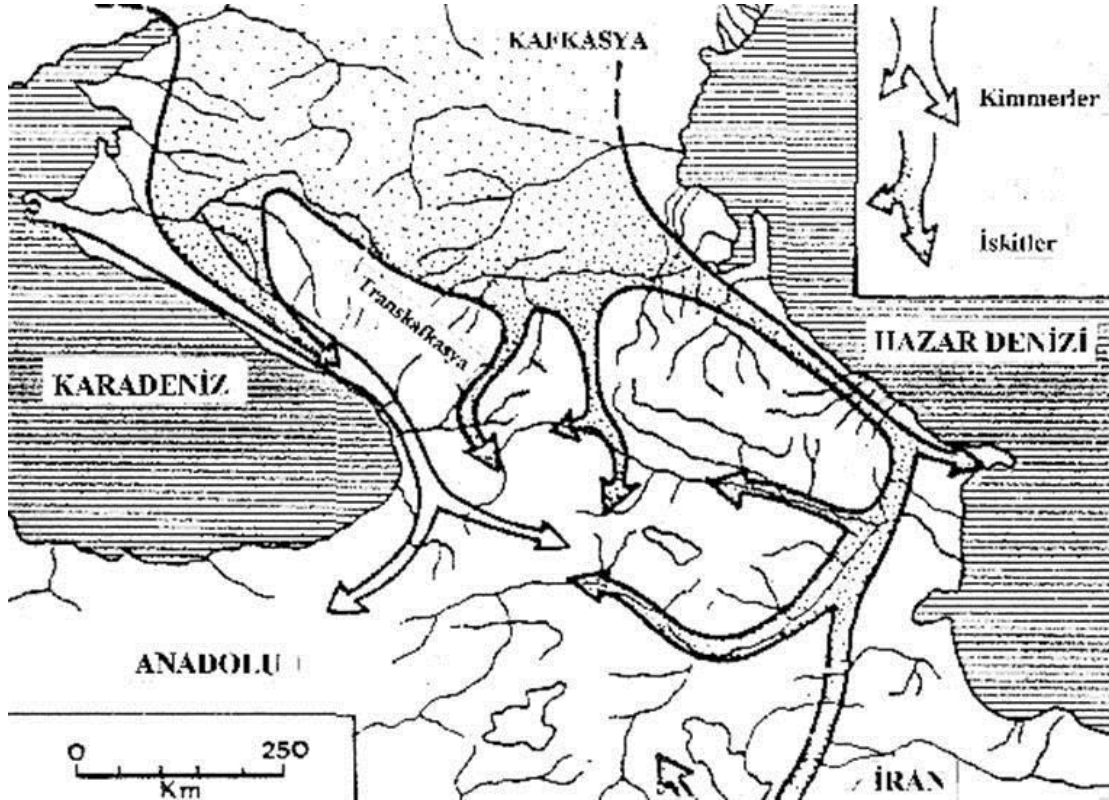
Cimmerians from Etruscan vases

II. Arğişti zamanında Kafkas ötesinden gelerek, Anadolu içlerine kadar inen Kimmerler Urartular için büyük tehlike oluşturmuştur. II. Arğişti her ne kadar onlara karşı harekete geçtiyse de, daha çok savunmaya yönelik kaleler inşa ettirmiştir.

Bunlardan en önemlisi Erzincan yakınlarında bulunan Altın-tepe'de çok korunaklı olarak yapılmış olan sınır kalesidir. Bu kale Erzincan ovasında yükselen doğal bir tepenin üzerine kurulmuş ve etrafı da surlarla çevrilmiştir. Altın-tepe'nin bu korunaklı durumundan dolayı diğer Urartu merkezleri gibi bir yağmaya maruz kalmadığı anlaşılmaktadır. II. Rusa'nın Kimmerler'le anlaşarak, onları batıya doğru yönlendirmesi sonucunda Urartular Kimmer saldırılarından kurtulabilmişlerdir. Ayrıca, Kimmerler'in batıya doğru yönelmelerinde arkadan gelmekte olan İskitler'in baskısının etkili olabileceği de düşünülebilir.

2. Kimmerler ve Asurlular

Asur tarihinde Sargonidler devri denen M.Ö. 722-626 yılları arasındaki zamanda kudretli Asur krallarını daimi surette meşgul eden olaylardan birisi Kimmerler'in Anadolu'ya girerek, kısa zamanda Asur sınırlarına ulaşmış olmalarıdır. Bu dönemin başlarında kral olan Sargon (M.Ö. 721-705) zamanında Asur devleti çok güçlenmiş, Fırat'ın doğusunda Güneydoğu Anadolu coğrafyasından başka, bu hattın batısında Kargamış, Zincirli (Sam'al), Maraş (Gurgum), Malatya, (Milid), Adana, Tarsus (Que) ve Kayseri bölgelerini de ele geçirmiştir. Kendisinden sonraki kral Sanherib (M.Ö. 704-682) zamanında Tabal, Hilakku ve Kammanu eyaletleri kaybedilmiş, daha sonra kral olan Asarhaddon (M.Ö. 681-668) devrinde ise, Asur'un Anadolu'daki gücü gittikçe azalmıştır.

Kimmerler'in adından ilk defa Asarhaddon zamanında, yani Asur devletinin güç kaybettiği bir dönemde bahsedilmektedir. Kimmerler'in Asur'un kuzey sınırlarına inerek, Asurlularla mücadeleye girişmiş oldukları anlaşılmaktadır. Asarhaddon zamanında Kimmerler Hilakku ile de ittifak yapmışlardır. Fakat, Kimmerler tarafından buranın zapt edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Que için bir Kimmer tehlikesi gerçekleştiyse, ancak Hilakku'dan ve Kimmerler'in istilasından dolayı

olmuştur. Fakat, Asarhaddon Kimmerleri olduğu gibi, Hilakku'yu da mağlup etmiştir. Asarhaddon devrindeki durum Asurbanipal zamanında da devam etmiştir. Hilakku ve Tabal'da onun devrinde bazen Kimmerler, bazen da kendisiyle birleşen güçlü ülkelerden oluşmuşlardır. Asurbanipal tahta geçer geçmez Kimmerlere karşı ilk savunma tedbirleri alınmıştır. Anadolu'da Asur devletinin de dahil olduğu bir mukavemet cephesi oluşturulmuştur. Buradan da Kimmerler'in gücünün ne kadar fazla olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, Kimmer tehlikesi büyük boyutlarda olmasaydı, Asur ve çevresinde bulunan diğer topluluklar ittifak etmek zorunda kalmazlardı.

Asur ülkesine Kimmer saldırıları hakkında Asurbanipal zamanında Önemli bilgiler verilmektedir. Bu malûmata göre, Kimmerler kralları Tugdamme'nin önderliğinde büyük kalabalık halinde Asur sınırına ulaşmış ve orada karargahlarını kurmuşlardır. Fakat, Kimmer kralı Tugdamme Asurbanipal'in verdiği bilgiye göre, Asur sınırına saldırdığı sırada ağır bir hastalıktan ölmüştür. Kimmer baskısı daha fazla devam etmemiş ve onlar geri çekilmişlerdir. Fakat, Asurbanipal zamanında Kimmerler'le Asurlular arasında bizzat Asurbanipal'in de katıldığı bir antlaşma yapılmıştır. Ön Asya hukuk anlayışına göre Asurlular'ın Kimmerleri kendileriyle aynı seviyede gördükleri anlaşılmaktadır. Fakat, bu antlaşmadan sonrada Kimmerler'le Asurlular mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Kimmerler Asur üzerine ikinci kez saldırmışlardır. Ancak, Kimmerler'in kendi aralarında olan mücadeleler de onların gücünü azaltmıştır. Yine de Asur sınır bölgesinde henüz sebebi bilinmeyen büyük bir bozgunun sonrasından sonra Kimmer gücü birdenbire son bulmuştur. Şüphesiz, onların bu şekilde adı geçen bölgede güç kaybetmelerinde bazı göçlerin etkili olduğu düşünülebilir. Özellikle, Kilikya'ya kadar inerek, Tarsus ve Anhiye şehirlerini zapteden Kimmerler'in Akdeniz'e kadar uzandıklarını ve orada İskitler tarafından dağıtıldıklarını düşünmek mümkündür.

3. Kimmerler ve Frigler

Kimmerler Urartu devleti sınırlarından içeriye girdikten sonra Asur sınırına kadar ulaşmış, yukarıda da belirttiğimiz üzere, onları M.Ö. VII. yüzyılın başlarından itibaren M.Ö. VI. yüzyılın dördüncü çeyreğinin başlarına kadar uğraştırmışlardır. Kimmerler kısa bir sürede Orta Anadolu'ya doğru da yayılmaya başlamışlardır. Anadolu'da Kummu, Meliddu, Tabal, doğuda Şupria'ya (Diyarbakır) ve batıda Hubuşna'ya (Konya Ereğlisi) kadar yayılmışlardır. Kimmerler aynı zamanda M.Ö. VII. yüzyılın başlarında Kızılırmak'a kadar ulaşmışlardır. Kimmerler, M.Ö. 676 yılında Frig egemenliğindeki toprakları istila ederek, başkentleri Gordion'u ele geçirmişlerdir. En görkemli çağını yaşayan Frig devletinin Kimmerler tarafından ortadan kaldırılışı istila halinde vuku bulan Kimmer göçünün ne kadar etkili olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Kimmer - Frig mücadelesiyle ilgili herhangi bir yazılı belge yoktur. Gordion kazılarında anlaşılacağı üzere, kentin acımasızca tahrip edildiğini gösteren kanıtlar elde edilmiştir. M.Ö. VII. yüzyılın ilk çeyreği içerisinde Kimmerler'in akınlarına karşı direnemeyen Frig devleti çökmüştür. Frigler'in başkenti olan Gordion'da yaşayan halk evlerindeki eşyalarını bile kurtaramadan kentlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Her ne kadar belirli bir süre Frigler tekrar Gordion'a yerleşmişse de, devlet Kimmer akınları sonucunda tarih sahnesinden silinmiştir.

Frig devletini yıkan Kimmerler, batı yönde Lidya devletinin sınırlarına dayanmıştır. Yakın geçmişte Frig devletinin egemen olduğu topraklar, özellikle de Anadolu bozkırları, artık bir anlamda, Kimmer Anadolu Bozkır Devletinin hakimiyet alanındaki bölgelerdir. Ana göç kolunu oluşturan Kimmer boyları, bozkır göçebe geleneklerini devam ettiren, kabile ve boy teşkilatına dayanan bir politik güç, Kimmer Anadolu Bozkır Devleti dediğimiz birliği tesis ederler. Bu organize güç yaklaşık bir yüzyıl boyunca Eski Anadolu'nun tarih sahnesinde önemli roller oynamıştır. Bu gücün varlığı gün geçerek çoğalan arkeolojik bulguların yanında yazılı kaynakların analizinden elde edilen sonuçlar, siyasi antlaşmalar ve de saptayabildiğimiz filolojik yaklaşımlarla birlikte diğer öğeler bunu açıkça kanıtlamaktadır.

4. Kimmerler ve Lidyalılar

Kısa bir zaman içerisinde Anadolu içlerine kadar yayılan Kimmerler, Frig devletine son verdikten sonra, batıya doğru yönelerek, Lidya sınırlarına dayanmışlardır. Kimmerler'in bazı boyları Paphlagonia üzerinden Karadeniz sahillerine ulaşmışlardır. Miletos'un güçlü kolonisi Sinope (Sinop) tahrip edilmiş ve bu yöreye yerleşilmiştir. Kimmerler Karadeniz bölgesinde, doğuda Trapezus'a (Trabzon), batıda ise Herakleia Pontika'ya (Karadeniz Ereğlisi) kadar yayılmışlardır. Lidyalılar kendi bölgelerine Kimmerler'in ulaştığını görünce telaşa kapılmışlardır. Hatta, onlar Asurlular'dan yardım istemek zorunda kalmışlardır. Asurbanipal zamanından kalmış belgelerde Lidya kralı Guggu'nun (Gyges) Ninive'ye yardım istemek amacıyla elçiler gönderdiğinden bahsedilmektedir. Bu diplomatik temaslar sürerken, Kimmerler Lidya'ya saldırmışlardır (M.Ö.657).

Seçilmiş Kaynakça:

- San, O. (2000). "Bazı Bulgular Işığında Anadolu'da Kimmer ve İskit Varlığı Üzerine Gözlemler (23 resim ile birlikte)". Belleten, LXIV (239), 1-24.
- Koroğlu, K. (2000). "Urartu Krallığı'nın Kuzey Yayılımı ve Qulha Ülkesinin Tarihi Coğrafyası". Belleten, LXIV (241), 717-747.
- Tansuğ, K. (1949). "Kimmerler'in Anadolu'ya Girişleri ve M.Ö. 7. Yüzyılda Asur Devlet'inin Anadolu ile Münasebetleri". Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 7 (4), 536
- Tarhan, M. T. (1976). "Eskiçağ'da Kimmerler Problemi". VII. Türk Tarih Kongresi, - Kongreye Sunulan Bildiriler I, 355-369.
- Durmuş, İ. (1997). "Anadolu'da Kimmerler ve İskitler". Belleten, LXI (231), 273-286
- Tarhan, M. T. (1984). "Eski Anadolu Tarihinde Kimmerler". I. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 109-120. Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.